

Florina-Maria BĂCILĂ

Universitatea de Vest din Timișoara, România

RUGĂCIUNEA ȘI TĂCEREA -
EXPRESIE LINGVISTICĂ ȘI CONSTRUCȚIE TEXTUALĂ
ÎN POEZIA LUI TRAIAN DORZ

Poet de factură mistico-religioasă, Traian Dorz (1914-1989) este autorul unei opere lirice vaste, în cadrul căreia un loc aparte îl ocupă, cum e și firesc, semnificațiile adânci și sacre ale rugăciunii ce transcende, în parcursul spiritual al fiecărui om (și, implicit, al creatorului de versuri de o asemenea factură), orizontul comunicării obișnuite a sufletului cu Dumnezeu, atingând treapta la care cuvintele lasă loc tăcerii întemeietoare de sens.

În consecință, înseși *Cântările Nemuritoare* (așa cum și-a intitulat autorul integrala creației poetice) devin echivalente cu un gest delicat, întremător, cu o atitudine dătătoare de inspirație sacră, ele fiind definite prin grupuri nominale integrate în metafore-simbol:

„Cântările Eterne sînt [1] / tăceri sfințite-n rouă / și rugăciuni șoptite sfânt, / în nopți cu lună nouă, / și-nmiresmări îmbrățișând / grădinile-nflorite, / și dulci săruturi suspinând / pe lacrimi fericite.” [CE 6, *Cântările Eterne*] [2].

De remarcat, în fragmentul citat, elemente lexicale și construcții din câmpul semantic al *tăcerii*, care configurează comuniunea tainică reală în prezența lui Dumnezeu, întru atingere a liniștirii lăuntrice și deschidere din adânc a ascultării în rugăciune, orientând ființa, într-o dorință ardentă, spre „o rugăciune plină de Cel Iubit”, „o rugăciune a *trăirii afective* [subl. aut.]” [Ware, 2003: 44], care „se extinde dincolo de cuvinte în liniștea vie a Veșniciei” [Ware, 2003: 43].

Ideea amintită își găsește ecouri într-un poem care poate fi considerat un imn închinat *necuvântului* – configurare a unui veritabil univers al tăcerii –, momentului intim al stării de vorbă cu Dumnezeu, când întreaga ființă e pătrunsă de atingerea Lui lăuntrică, percepută plenar, dar de neînțeles în afara cadrelor unei profunde sacralități:

„Ce liniștiți sunt pașii Tăi / în mine când coboară / și pe-a’ iubirii mii de căi / ființa-mi înconjoară... // Ca mersul stelelor pe cer, / ca răsăritul lunii, / ca luntrea gândului năier / pe apa rugăciunii, / ca izvorârea din afund / a stropilor

spre unde, / ca taina harului profund / când duhul mi-l pătrunde, / ca roua cerului senin / pe iarba aplecată, / ca seara ce-nfășoară lin / pădurea nemișcată, / ca șoapta dulcii adieri / prin spicele-nflorite, / ca pacea marilor tăceri / pe culmile-nsorite, / ca zvonul pașnicei cântări / din sânul primăverii, / ca sfintele înfiorări / din noaptea Învierii... / Ca a' iubirii dulci văpăi / spre-a inimii comoară - // - Așa de moi sunt pașii Tăi / în mine când coboară!..." [CCm 175, *Ce liniștiți sunt pașii Tăi*].

(Re)construcția tăcerii din manifestările variate ale rugăciunii se realizează, în organizarea textului, printr-o serie de comparații de egalitate incluzând elemente lexicale (în asocieri ce generează, uneori, oximoronul) care amintesc de mișcarea... tăcută a firii înconjurătoare, potențând unicitatea trăirilor [Băcilă, 2021: 218-219]. În atari condiții, ființa umană stă în tăcere, în ascultare și reculegere, în respect și uimire, dublate de loialitate și de profunzimea gândului pentru a putea desluși, în intimitatea inconfundabilă a întâlnirilor extatice, un altfel de glas – al Mirelui – și spre a reuși ca, fără a se sluji de cuvinte, să mărturisească, la rândul-i, sensul autentic al trăirilor unice dominate de inefabilul sacralității, al dragostei care învinge legile firii. Iată și confesiuni ale „vocii” auctoriale selectate dintr-un volum de meditații:

„Tu mi-ai dat văzul care vede fără ochi,
aripile care mă duc fără zbor,
picioarele care merg fără pași,
gura care vorbește fără cuvinte,
lacrimile care curg fără stropi
și rugăciunea care se înalță fără șoapte
– și când Ți le dau pe acestea așa, Tu ești cel mai al meu.” [Dorz, 2000: 104].

Intimitatea cu Dumnezeu se manifestă, cu precădere, în rugăciunea privită ca mijloc al ascensiunii spre extazul mistic, în tăcerea contemplativă și tocmai de aceea se cuvine să rămână departe de învelișul îngust al cuvintelor, mai ales că, în mod necesar, umanul se înalță spre absolut, ființa înlăcrimată se eliberează de cele ale firii vechi, se lasă inundată (la intensitate maximă) de strălucirea grației și a luminii providențiale, într-o mult dorită unire ce reflectă transfigurarea prin credință și „ascunderea” în El: „Esențialul stării de rugăciune este tocmai «a sta acolo»: a auzi prezența unei alte persoane, cea a lui Hristos” [Evdokimov, 1996: 29], tinzând încontinuu spre cunoașterea Lui. Căci, în tainicele stări de vorbă ale eului liric cu Divinitatea, se suprimă și coordonatele comunicării obișnuite, și banalitatea percepțiilor cotidiene, iar perspectiva eternității devine tot mai apropiată,

generând emoție sacră și pace interioară, dublate de inflexiuni desprinse din jertfa hristică, accentuând faptul că viața autentică mizează pe puterea sacrificială a actului creator, realizat în numele (și spre slava) Sa, ca menire existențială de netăgăduit:

„Nimic nu pot a spune / de ceasu-acesta sfânt / când parcă într-o stare / cerească toate sînt. // *Iisus, Iisus, / când sunt cu Tine Sus / mi-e ceasul cel mai sfânt / pe-acest pămînt!* // În ceasul rugăciunii / nu știu unde-s răpit, / îmi e oprit și graiul, / și timpul mi-e oprit. // Nici gura n-are vorbe, / nici ochii n-au priviri / și totu-i parcă visul / unei cerești trăiri, // Doar Crucea, ca un suflet, / o simt la piept arzând / și spinii Tăi cei roșii / mă sîngeră cîntînd // Și-n șiroiri de lacrimi / văd cerul tot deschis, / și-o slavă care vine / prin unduiri de vis, // Și totu-i legănare / de dragoste și rai, / și altceva ce n-are / nici lacrimi și nici grai...” [CÎnv 149, *Nimic nu pot a spune*].

Expresie a dragostei și, totodată, parte a sinelui, emoția concretizată în misterul lacrimilor ia locul mărturisirilor verbalizate, iar sufletul își trăiește minunile de sorginte edenică ale întâlnirii unice, uluirea în fața frumuseții și a măreției lui Dumnezeu, ajunge la revelație, la transfigurare, la o intimitate indicibilă, la harul eliberării ființiale, la taina unirii cu El și a rămânerii în(tru) El:

„Nu pot să spun la nimeni, / Iisuse, ce-mi arăți / când stau cu Tine singur / plîngînd de-atâtea dăți, / când sufletu-mi se-nchide / în templul Tău, tăcut, / și numai ochii umezi / privesc minunea mut... / *Iisuse Drag, Iisuse Scump, / nu pot să spun la nimeni, / privesc minunea mut!* // Nu pot să spun la nimeni, / Iisuse, cum cobori / pe munții mei când singur / mă chemi de-atâtea ori, / când singură uimirea / mi Te cuprinde lin / și tot ce-ar vrea iubirea / rămîne doar suspin. / *Iisuse Drag, Iisuse Scump, / nu pot să spun la nimeni, / rămîne doar suspin.* // Nu pot să spun la nimeni, / Iisuse, ce-mi tot dai / când merg cu Tine singur / tăcut din rai în rai... / – Dar cum să duc în mine / ce-aș spune și nu pot, / ce fac cu el la Tine / Acolo unde-i tot?... / *Iisuse Drag, Iisuse Scump, / nu pot să spun la nimeni / Acolo unde-i tot!*” [CÎnv 154-155, *Nu pot să spun la nimeni*].

„În rugăciune, cuvîntul se înalță din tăcere, așa cum orice cuvînt se înalță din tăcere, dar nu iese din ea decât pentru a se îndrepta spre Dumnezeu” [Picard, 2019: 215]:

„Știu că tu cunoști prea bine rugăciunea din durere, / rugăciunea din dorință, / rugăciunea mulțumirii / – dar cunoști tu oare bine rugăciunea bucuriei, / cea mai mare fericire: rugăciunea bucuriei? // Nu puterea rugăciunii, / pacea ei / sau liniștirea / ce le-aduce ea în suflet și în gânduri pe deplin, / ci slăvita bucurie ce-ți transfigurează fața / când te afli chiar naintea strălucirii lui Hristos! / Când

golit de tot ce-i lume stai în fața Lui slăvită / fără cereri și dorințe, / fără gând și fără grai, / numai cu o nesfârșită și nespūsă bucurie / că Îl poți privi pe Domnul / și El te privește blând..., / numai cu o negrăită și cerească fericire / că nici nu mai ai nevoie să-I ceri / și să-I spui / nimic! // În aceste stări de haruri / vremea n-are nici măsură, / nici putere, / nici valoare: / – este ca și cum n-ar fi. // Asta-i taina de pe Munte, / locul cel mai nalt din lume; / următorul pas nu poate fi făcut decât / în Cer!” [CR 101-102, *Rugăciuni*].

Poate tocmai din acest motiv poezia lui Traian Dorz valorifică artistic valențele modelatoare, din punct de vedere spiritual, ale tăcerii absolute asociate rugăciunii, în mijlocul căreia se instaurează sentimentul sacrului, implicând certitudinea unei stări de vorbă reale, într-o nesfârșită intimitate, cu Divinitatea, spre a putea asculta ceea ce ar rămâne, fără îndoială, imperceptibil în afara extazului privit ca experiență inepuizabilă de sensuri ale cunoașterii lui Dumnezeu:

„La țărmlul mării mele atât de frământate, / ai apărut odată, demult, Iisus Iubit, / vuia atunci furtuna cu valuri spăimântate, / dar Tu mi-ai spus Cuvântul și tot s-a potolit. // În nopțile tăcerii singurătății mele, / ai răsărit odată Tu, Soare Adorat, / și toată zbuliumarea suspinelor din ele / s-a prefăcut cerește un imn înfiorat. // În vatra sărăciei pustiului din mine, / Te-ai arătat odată Tu, Prietenul meu Drag, / și-n locul unde-atuncea plângeam printre ruine / iubirea are-o casă, cântarea are-un steag. // Ce bine-mi este-acuma, Preabunul meu Iisuse, / dar uneori mai tremur de-un gând îngrijorat: / nu-mi mai aduce noaptea singurătății duse, / nu-mi mai lua seninul pe care mi l-ai dat!” [CUM 164-165, *La țărmlul mării mele*];

„În cartea lui a scris odată un pustnic înțelept așa: / – Fug sufletele azi de rugă, singurătate și tăcere / spre zgomot, / spre ușurătate, / spre-aglomerații și păcat! / De-aceea știu puțini acuma ce binecuvântări ascunde / *singurătatea* liniștită, / ce bucurie – *rugăciunea* / și ce seninătate-adâncă, ce profunzime e-n *tăcere*... // [...] // Doar sufletele mari pe lume, / cei mari și sfinți cu-adevărat, / doar sufletele-acestea gustă singurătatea și tăcerea / cu toată profunzimea păcii și bucuriilor ce-ascund / în rugăciunea lor adâncă, / prin care merg cu Dumnezeu... // Căci numai în Singurătate și în Tăcere, / Veșnicia / se poate pipăi de gândul și duhul celor înțelepți / și numai în acestea Domnul putut-a lor / să le vorbească, / iar dâșii au putut s-audă numai în ele glasul Lui. / Căci Dumnezeu vorbește pururi la fiii Lui aleși / în lume / și le descoperă-adevărlul, când singuri stau / tăcuți, / cu El... // De-aceea astăzi e-ntre oameni / așa puțină-nțelepciune, / căci sufletele fug de rugă, singurătate și tăcere / și-atuncea cum să mai audă Lumina / și pe Dumnezeu?!...” [CR 43-44, *Singur*].

Întâlnirea apoteotică a transfigurării lăuntrice, într-un moment de o

intimitate nemaiîntâlnită a stării revelatoare, a extazului mistic – experiență a dorului, a dragostei tot mai ardente, dar, mai ales, a îndumnezeirii –, când umanul se înalță către absolutul divin, atestă faptul că, „în afara rugăciunii, tăcerea din om slujește cuvântul omului, pe când acum, în rugăciune, cuvântul rugăciunii slujește tăcerea din om: cuvântul duce tăcerea omenească spre tăcerea lui Dumnezeu” [Picard, 2019: 216], cea care lucrează prin comuniunea cu sufletul omenesc și creează starea ce nu poate fi definită ori mărturisită prin versul nemuritor sau prin revărsarea emoției sacre, prin sentimentul dorului sau prin gândurile înălțătoare ale acestei mari și unice iubiri:

„La ceasul întâlnirii cu Tine-n rugăciune / mi-e sufletul o taină și starea, o minune; / purtat de-aceste aripi, zbor până nu știu unde / și totu-n întuneric de soare se ascunde. // Ce spun acolo nu știu, – ce fac atunci nu-mi știe / nici inima, nici duhul cuprinse-n veșnicie, / ci numai când revine ființa-mi dintre stele / mai poartă-un timp lumina rămasă dintre ele. // La ceasul întâlnirii cu Tine în cântare, / mi-e inima o harfă de aur și de soare / și-n corzile-i întinse – fiorul și tăcerea / Ți-așteaptă-n sfânt cutremur ivirea și-adierea. // Ce simt atunci nu-i sunet, nici lacrimă s-arate, / mă leagăna lumina pe zări nemăsurate, / mi-acopăr mâini de îngeri privirea proșternută / și nu văd ce miresme și taine mă sărută... // O, ceasul întâlnirii cu Tine, Dulce Mire, / nu-s lacrimi să-l cuprindă, nici gânduri, nici simțire; / în taina lui topește-mi ființa și iubirea / și dă-mi pe nesimțite, deodată, nemurirea.” [CE 143-144, *La ceasul întâlnirii*].

Secvența citată evidențiază configurarea unor trăiri emblematice, cu ecouri în dialogul omului cu Divinitatea prin intermediul rugăciunii privite ca manifestare a iubirii autentice de Dumnezeu; ea reprezintă „un extaz al tăcerii interioare, o oprire totală a cugetării în fața misterului divin, înainte de a coborî, în mintea astfel oprită de uimire, lumina dumnezeiască de sus” [Stăniloae, 2002: 290-291], prin a cărei vedere se ajunge pe treptele superioare ale cunoașterii Lui.

„Cum să pot arăta vreodată – în cuvintele mele, în rugăciunile și în lacrimile mele, în cântările și în toate recunoștințele mele – ceea ce mi-ai făcut Tu?” [Dorz, 2009: 212] –

se întreabă autorul într-un volum al confesiunilor de o intensitate tulburătoare prin simplitatea și, deopotrivă, prin profunzimea lor. Căci, în pofida tendințelor adecvate firescului ființial, rugăciunea rămâne – în ipostaza ei pură – o veritabilă taină a nerostirii în verb, a dorului (ne)mărturisit care alină prin cântec sau, dimpotrivă, mistuie sufletul

înlăcrimat, unicizează trăirea inimaginabil de intensă pe calea ascensiunii spirituale și pe care numai Cel ce o instituie permanent o poate cunoaște într-atât de bine, încât nici nu mai e nevoie să fie transpusă în rostire, ca element component al legăturii cu Însuși Cuvântul Întrupat; ea se convertește într-o formă aparte a dialogului respectiv, alcătuit mai degrabă din singurătatea și tăcerea încărcate de sens și de adevăr decât din cuvinte propriu-zise ori din alte manifestări ale concretului:

„Tu știi cât vreau a-Ți spune, / Iisuse, – ce nu pot, / căci Tu-mi pătrunzi și gândul, / și sufletul meu tot, / Tu-mi știi singurătatea / și lacrimile-mi știi, / cuprinde-mi-le toate, / Tu singur să le ții; / Iisuse-al meu, Iisuse Drag, / Tu singur să le ții! // Tu știi ce dor, Iisuse, / îmi arde-adâncul meu, / spre tot ce-mi ceri iubirii / și nu pot face eu, / – dă-mi zi de zi putere / să-mi sui iubirea mea / spre tot ce mi se cere, / dar nu pot cum aș vrea; / Iisuse-al meu, Iisuse Drag, / dar nu pot cum aș vrea. // Și dacă nu pot spune / nimic din câte-ascund, / încredințează-mi duhul / că-mi știi al meu afund / și-adânc despăgubește-l / de tot suspinul lui, / să nu mai simt nevoie / de-alinul nimănui; / Iisuse-al meu, Iisuse Drag, / – de-alinul nimănui.” [CNoi 66-67, *Tu știi cât vreau*];

„– O, n-ai știut Tu oare că și eu sunt pământ, / c-atunci când nu pot plânge / sau nu mai pot să cânt, / sau nu mai am cui spune povara care-o duc, / nu știu s-aleg nici graiul, / nici drumul ce-l apuc? / Că prea multa durere și dorul meu nebun / mă duc în stări din care să nu mai știu ce spun? // [...] / – Când n-am să mai pot plânge, / să tac ori să grăiesc, / ce am să fac, Iisuse, / – și cum o să sfârșesc? // [...] // Am spus despre Iubire, cu harul ei ceresc, / de flăcările care alină și sfințesc, / am spus despre durere cu imnul cel mai sfânt / – că-n ele-i tot ce are ceresc acest pământ / și-n ele-i tot ce are pământ ce e din cer, / doar ele sunt eterne – iar eu sunt fum ce pier... // Am spus doar despre ele, – că-n lumea asta nu-s / comori și adevăruri *așa* să se fi spus; / – am spus despre acestea cum *altfel* n-am știut, / iar azi sunt singur-singur / – mai mult ca la-nceput... // [...] // Azi toată tinerețea și-avutul fericit / mi-am mistuit-o-n slujba din care ies zdrobit, / ci doar mai am puterea cât să mai pot striga / suspinul care singur mai arde-n viața mea: / – O, Vino, Vino, Vino... / și brațele în sus / încremenesc în spasmul cuvântului ne-spuse; / și-n dorul ce nici astăzi n-am cum să-l mai arat, / cât mi-a rămas spre Tine de 'nalt și de curat, / n-am nici cântări, / nici lacrimi, / nici șoapte să mai spun... / Iisuse, – iartă-mi plânsul, / nu-l socoti nebun...” [CUit 109-111, *Iisuse, o, Iisuse...*].

În asemenea clipe, „cerul, mai aproape de pământ – devine intim, aproape palpabil” [Evdokimov, 1996: 15], iar pacea interioară se convertește într-un semn al supunerii „față de o transcendență” [Le Breton, 2001: 147]: „Tăcerea spune ceea ce cuvintele ar fi probabil incapabile să traducă, ea

înscrie emoția în durată în situația în care cuvintele nu pot reda importanța trăirilor.” [Le Breton, 2001: 80-81]. Și Sfinții Părinți ai Bisericii insistă asupra faptului că retragerea credinciosului în meandrele sinelui, starea lui de meditație și de contemplare îi deschid sufletul spre a-L (re)găsi pe Dumnezeu, spre a-L sluji și a-L onora, făcându-l „atent la o revelație devenită apropiată, accesibilă” [Evdokimov, 1996: 28]; căci, „pentru a auzi glasul Cuvântului, trebuie să știm să-I ascultăm tăcerea, să o învățăm mai ales, căci este «graiul veacului care va să vină».” [Evdokimov, 1996: 27]. Creația însăși rămâne o experiență-unicat, nemărturisită în totalitate, cvasiintangibilă, impregnată de misterul trăirii extatice și de pacea cu sine a eului liric, purtător al mesajului eliberator și care își înalță gândul spre eternitate viețuind încă în cadrele limitate ale lumii profane: „Ce minunat ești în tăcerea / de după-al rugăciunii har, / când tot cuprinsul se-nveșmântă / cu-al cerurilor nehotar!” [CS 45, *Ce minunat ești în lumina*];

„Ce fericit e-a ști, Iisuse, / când tremur pe nălțimi divine, / că toate stările răpirii / sunt sărutările de Tine, // Că tot ce-am spus frumos în ele / și mi-a rămas pentru vecie, / trecând din starea mea în alții, / e datorită numai Ție, // Ca să doresc de orice dată / să urc pe muntele de pară, / spre a-mi primi acolo-n slavă / împărtășirea sfântă iară. // Și totuși când revin de-acolo / de fiecare dată-mi pare / că mi-a rămas ne-mpărtășită / chiar fericirea cea mai mare. // Și iar doresc să vin să-mi dărui / în cea mai naltă rugăciune / cântarea care n-am cântat-o / și taina care n-o pot spune, // Și din genunchi mi-ntind spre Tine / tăcerea mea cea mai adâncă, / ca degetul Tău sfânt să-i scrie / solia neadusă încă.” [CBir 131, *Ce fericit e-a ști*].

Într-adevăr, cuvântul e departe de a fi capabil să exprime apogeul stării extatice, dragostea mai presus de fire, emoția înaltă a sfințeniei, esența bucuriei nemărginite, aspirația ardentă spre absolut, adorarea supremă: nu există niciun cuvânt la îndemână pentru a numi starea misterului indefinibil tocmai în virtutea faptului că este exprimabil prin intermediul atâtor manifestări și ipostaze ale ființei sau trăiri profunde dăruite de Sus, împărtășite cu Atotțiitorul – Esența vieții veșnice:

„Tu ai văzut tăcerea mea / atunci când dragostea de Tine / ca fața apei tremura, / de n-o puteam ascunde-n mine! // Tu cunoșteai cât sufeream / când ce spuneam era departe / de tot ce-am vrut, dar nu puteam / să-Ți spun cu vorbe fără moarte. // Tu știi ce-am spus din câte-adun / ascuns pentru urechi străine, / cântările-mi ce nu le spun, / Iisuse, s numai pentru Tine! // Și lacrimile din afund, / și rugăciunea din tăcere, / și dulce tremurul profund / ce mi le-ascund de-orice vedere, // Să Ți le-aduc, să Ți le cânt, / să Ți le spun, Iisus, doar Ție, /

cu glasul cel fără cuvânt / ce numai Duhul Tău mi-l știe... // Să mi le iei, să mi le ții, / să mi le-ascunzi de-orice mulțime, / căci până-n veci de veșnicii / pe-acestea n-o să le-afle nime'!" [CDr 195, *Tu ai văzut!*].

Absența rostirii în relația cu Creatorul este și semnalul evident al stării de rugăciune, de pace interioară, de comuniune intimă a credinciosului cu Cerul, când vorbele rămân nespuse, iar omul coboară în el însuși, se retrage în singurătatea covârșitoare a sinelui, respectând(u-și) tăcerea gândurilor și a trăirilor, spre a-L (re)găsi astfel pe Dumnezeu în plinătatea prezenței Sale și spre a-I contempla fără întrerupere (în toată curăția minții și a inimii) frumusețea și măreția. Atmosfera de tăcere se instaurează progresiv (fapt subliniat de poet prin metafore construite în trepte ascendente, fiecare decurgând din cea anterioară și focalizând intensitatea progresivă a trăirilor sacre): mai întâi se suprimă rostirea neîncăpătoare (care, oricum, ar acoperi o parte infimă din intenția confesiunii lirice despre complexitatea atributelor lui Dumnezeu, despre misterul comuniunii sacre), apoi cântarea de gloriificare consacrată Lui, iar emoția devine copleșitoare, obligând la întreruperea rostirii și conducând spre extaz mistic, spre adorare și contemplare sfântă, ceea ce facilitează apropierea de El, până la unirea petrecută în pofida limitelor condiției umane, pe care, de altfel, eul auctorial și-o asumă în mod conștient și repetat. În consecință, „necuvântul” rămâne un exponent incontestabil al intenției de comunicare și nu de suprimare a acesteia, iar cuvântul ziditor se transformă în tăcere ziditoare, ca deschidere esențială spre a-L asculta pe Dumnezeu și spre a-I simți prezența, ca mărturisire a ceva ce ține de taina unei iubiri de dincolo de barierele firescului – intimitatea relației cu El a creatorului (văzut al) *Cântărilor Nemuritoare*; e vorba de „acea *unio mystica* ce se petrece în interioritatea cea mai adâncă a celui ce nu mai trăiește prin sine și pentru sine” [Ioniță, 2014: 205], obișnuit deci să-L aibă pe Dumnezeu în cuget (ca emblemă a unei apartenențe de netăgăduit), preocupat nu de conținutul oricăror limite, ci de infinitul divin. Aceasta conduce la anularea exercițiului de a transpune totul în cadrele limbajului comun, devenit neînsemnat și chiar inutil prin carențele lui inerente, în atari împrejurări impregnate de spiritualitate și de sobrietatea necesară întâlnirii cu El și miracolului evident al restaurării ființiale:

„Ce-Ți voi spune oare Ție, Dulce Preaiubitul meu, / când odată o să fie să fim numai Tu și eu? // Care oare-ar fi cuvântul ce-o să-l pot rosti uimit / cuprinzând tot simțământul cât, trăind, Ți l-am sfințit? // Cum o să-mi înalț spre Tine din al Porții Slavei Prag / ochii tremurând în lacrimi – cu sfială ori cu drag? // Cum o

să răspund Privirii care-mi va pătrunde tot, / am să pot grăi o vorbă – sau niciuna n-am să pot? // Ce-o să pot să spun privind-Ți semnul rănilor arzând, / oare-am să le văd și-acele de la mine oarecând? // O să știu vreo mulțumire pentru câte mi-ai făcut, / sau o să-Ți grăiască numai plânsul șiroind tăcut? // Oare n-ai să-mi ceri talanții care mi i-ai dat – și nu-s, / oare n-ai să-ntrebi de rodul care trebuia adus? // Fi-mi-va oare-ndreptățire, fi-mi-vor dezvinovățiri / sau ce am să-Ți aflu oare, într-o clipă, din priviri? // Doamne, toată-ndreptățirea, de vreun grai aș mai avea, / cred c-ar spune-atuncea numai: «Te-am iubit!» / – și voi tăcea!...” [CÎnv 8, *Ce-Ți voi spune oare Ție?*].

Rugăciunea Îl caută, în primul rând, în planul interior al ființei, pe Hristos și, cu cât pătrunde și se statornicește în adâncimile sale, cu atât are mai mult certitudinea că se află în fața Lui. Tocmai de aceea cântecul de slavă consacrat Divinității se naște numai din profunzimea purității interioare, a rugăciunii stăruitoare și a dragostei autentice, veritabilă paradigmă a dorului de Dumnezeu, a trăirilor unice ale ființei, chiar dacă barierele firești ale condiției umane ori ale exprimării prin cuvânt și prin armonii sonore nu permit ca ele să poarte încă de aici forma perfectă a „învelișului” lor perceptibil în mod curent, iar desăvârșirea și sublimarea se petrec numai în atmosfera edenică guvernată de prezența Sa – în inima învăluită în aura absolutului divin și, apoi, ca perspectivă indubitabilă, în Împărăția Cerurilor, loc al răsplătirii și al nemuririi:

„În raiul meu cel dinlăuntru / mereu pe Dumnezeu L-ascult, / prin dimineți răcoritoare / umblarea Lui o caut mai mult. // Printre frumsețile luminii, / uimit Îl însoțesc mereu, / mai fericit, mai fără teamă / și mai tăcut – pe Dumnezeu. // Ce fericite-mi cântă-acolo / cântări ce încă n-au cuvânt, / ce slab le seamănă acestea / ce și-au primit trupesc veșmânt! // Ce dulce-i dragostea acolo / și ce curat al ei izvor, / și cum se-ntunecă îndată / ce dincoace cu ea cobor! // Iisuse, Raiul nostru dulce / prin care numa-n duh umblăm, / deschide-ni-Te-ntotdeauna, / adâncul să ni-l desfățăm. // Și când prea greu ne este-adeșea / venind din slavă spre noroi, / ne mângâie că vine clipa / când nu vom mai veni napoi.” [CUrm 181, *În raiul meu cel dinlăuntru*].

În ansamblul ei, lirica dorziană reflectă ideea că rugăciunea autentică este o împletire a trăirilor sacre cu linișț(ir)ea sufletului și a cugetului, ca dorință a contopirii cu absolutul divin, pendulând între spiritul ascensiunii sacre și prăbușirile proprii condiției telurice, între beatitudinea extatică și limitele umanului, între tăcerea intimității mult așteptate și cuvintele necesare spiritului comunității. Ca atare, în ceasul de taină al comuniunii cu Dumnezeu, ființa, despovărată de sub imperiul teluricului, se înalță spre

starea extatică a „vorbirii” cu El, în adorare, rugăciune și dedicare continuă – emblemă a unei permanențe lăuntrice, devenite perceptibilă în prezența Cuvântului viu care pătrunde până dincolo de orice graniță firească. Sinele în care s-a instaurat acea tăcere radicală Îi trăiește prezența și Îi vorbește cu dragoste într-o *altfel* de manieră, aceea a trăirii afective, emanate din inimă și afirmate în sentimentul prezenței divine, în „unitate nu cu Dumnezeu, ci cu indicibilul care Îl învăluie” [Le Breton, 2001: 224]:

„E ceasul sfânt, apleacă-ți tăcerea-n rugăciune / și inima cufundă-ți în taina contemplării. / E ceasul sfânt când numai uimirea poate spune / cum picură lumina din lacrima cântării. // E locul sfânt, descâlță-ți povara de pe gleznă / și praful de pe aripi și-l scutură afară. / E locul sfânt... de-atâta lumină, pare beznă / și harfele-s de aur, și viersul e de pară... // E starea sfântă, umple-ți tot sufletul de soare / și ochii de minune, și moartea de-nviere. / E starea sfântă, treci-o în Marea Sărbătoare / pe care n-o poți spune cu grai sau cu tăcere. // E-ndemnul sfânt, sărută-l cu lacrima fierbinte, / cu mâinile-nsetate, cu strânsa-mbrățișare. / E-ndemnul sfânt, îmbracă-i divinele veșminte / și intră în Odaia de Nuntă lângă Soare.” [CNem 140, *E ceasul sfânt*].

Mesajul unor fragmente de acest gen relevă faptul că, până la urmă, tăcerea nu reprezintă deloc un impediment dificil, dimpotrivă, ea e „o cale privilegiată de dialog cu Dumnezeu” [Le Breton, 2001: 219], un mijloc de exprimare / transmitere a „nemărturisirii” (ca referință la divin), a imposibilității evidente (și asumate) de a spune ceva / cuiva despre ceea ce presupune, în viziune biblică, atingerea celui mai înalt prag și țel al vieții de (și prin) credință, motivat de iubirea jertfitoare a lui Hristos – comuniunea lăuntrică foarte profundă și înaltă cu El. Astfel, sub auspiciile dorului de unire, se ajunge într-un punct culminant, spiritualizat și, totuși, concretizat apoteotic:

„În comunicarea cu Hristos oamenii nu trăiesc în modul uman infinitatea dumnezeirii numai ca pe o realitate implicată potențial, presupus, cum o trăiesc în comunicarea cu alți oameni, ci în mod descoperit, actualizat, direct revelată, dar cu neputință de cuprins vreodată în toate modurile, ci mereu în alt mod, ca o infinitate mereu nouă. Aceasta face și pe om să-și trăiască existența umplută cu infinitatea dumnezeiască, dar mereu într-un mod nou. Cuvântul se menține și în această situație mereu necesar, dar plin de o infinitate mereu nouă și altfel exprimată, și realizând o armonie și o iubire desăvârșită, dar mereu altfel trăită între oameni. În fiecare cuvânt se comunică mereu persoana întreagă, dar mereu în alt fel.” [Stăniloae, 2001: 157].

Iar aceasta rămâne o misiune de netăgăduit, o mărturisire *altfel* (în tăcere, sub auspiciile aceluiași idei directoare) a mesajului de sorginte scripturistică, materializat în profunzimea unor asemenea versuri de factură mistico-religioasă, alcătuind o operă a iubirii creștine și, în egală măsură, a destăinuirii.

NOTE:

- [1]. În textele poeziilor lui Traian Dorz publicate, la noi, în ultimele decenii, întâlnim frecvent forma *sunt* (în conformitate cu norma actuală de flexiune a verbului *a fi*), deși se pare că întotdeauna poetul și-a manifestat, explicit sau indirect, preferința pentru *sînt* – formă verbală întrebuințată în toate volumele sale tipărite la edituri din străinătate înainte de 1989 și realizate exclusiv pe baza manuscriselor originale –, motiv pentru care a și așezat-o, de nenumărate ori, în rime, mai ales că era vorba despre respectarea unei norme literare a epocii respective. De aceea, deși poate crea impresia de inconsecvență, inclusiv editorii volumului din care am citat poezia de mai sus au optat pentru forma *sînt* atunci când aceasta apare la final de vers – soluție pe care, de altfel, am adoptat-o și noi în lucrarea de față ori de câte ori s-au ivit asemenea situații.
- [2]. Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele lirice ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află pasajul respectiv și de titlul poeziei. Evidențierile grafice realizate în fragmentele extrase din întreaga operă dorziană le aparțin autorului și editorilor.

BIBLIOGRAFIE:

- Băcilă, Florina-Maria, 2021. *Dorziana – poemul (ne)cuvântului întemeietor*, Cosmopolitan Art, Timișoara.
- Evdokimov, Paul, 1996. *Rugăciunea în Biserica de Răsărit*. Prefață de Olivier Clément. Traducere: Carmen Bolocan, Polirom, Iași.
- Ioniță, Puiu, 2014. *Poezie mistică românească*, Institutul European, Iași.
- Le Breton, David, 2001. *Despre tăcere*. Traducere de Constantin Zaharia, All, București.
- Picard, Max, 2019. *Lumea tăcerii*. În românește de Ioan Milea. Cu o notă introductivă de Michael Picard, Limes, Florești.
- Stăniloae, Dumitru, 2002. *Ascetica și mistica Bisericii Ortodoxe*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București.

- Stăniloae, Dumitru, 2001. *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Elion, București.
- Ware, Kallistos, 2003. *Rugăciune și tăcere în spiritualitatea ortodoxă. Puterea numelui sau despre Rugăciunea lui Iisus. Isihia și tăcerea în rugăciune. Cu un cuvânt-înainte de Constantin Galeriu și cu o postfață de Maxime Egger*, Christiana, București.

SURSE:

- CBir = Dorz, Traian, *Cântarea Biruinței*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.
- CCm = Dorz, Traian, *Cântarea Cântărilor mele*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.
- CDr = Dorz, Traian, *Cântări de Drum*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2006.
- CE = Dorz, Traian, *Cântările Eterne*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CÎnv = Dorz, Traian, *Cântarea Învierii*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.
- CNem = Dorz, Traian, *Cântări Nemuritoare*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.
- CNoi = Dorz, Traian, *Cântări Noi*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CR = Dorz, Traian, *Cântările Roadelor*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2006.
- CS = Dorz, Traian, *Cântări de Sus*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CUit = Dorz, Traian, *Cântări Uitate*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2008.
- CUrm = Dorz, Traian, *Cântările din Urmă*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2007.
- Dorz, Traian, *Mărgăritarul ascuns*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2000.
- Dorz, Traian, *Prietenul tinereții mele*, „Oastea Domnului”, Sibiu, 2009.

PRAYER AND SILENCE - LINGUISTIC EXPRESSION AND TEXTUAL CONSTRUCTION IN TRAIAN DORZ ' S POEMS

Abstract: The current paper aims at taking into consideration some aspects regarding some linguistic expression and textual design of Traian Dorz's poetry, in direct connection with two key-concepts which define the life and the work of this Romanian mystic poet: **the prayer** and **silence**. In fact, the author's creation represents, undoubtedly, the fruit of some spiritual experiences that have marked his existential path decisively, and the relation between Man and God (earthly speaking, but also from the perspective of eternity) remains a constant topic of such a work dedicated to the amazing feeling of His unique love, in connection with which everything is situated, not once, on the coordinates of being wordless. It is about a special type of "expressing", which offers the opportunity to live in an authentic spiritual discipline (in prayer also, as a special way to communicate with Divinity and to ascend towards the mystic knowledge path), it being a substitute (and suppressing) any other form of confession through ordinary words.

Keywords: *prayer, silence, mystical-religious poetry, textual design, Traian Dorz.*